

BİLGİ İLETİM SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ MAHİYETİ MODERN BİLGİ AKTARMA ŞEKİLLERİNİN HUKUKİ ÖNEMİ

Prof. Dr. A. MEIER-HAYOZ

Çeviren : Dr. Cahit DAVRAN

I. Problem

Bilgi ihtiyacı, belirli olaylar ve veriler konusunda süratle etraflı bilgi edinme zorunluluğu, hayatın birçok alanında artmış bulunuyor. Bilgiye duyulan açlık biz hukukçuların da karşısına giderek sorunlar çıkarmakta. Yasalar çığ gibi çoğalıyor, temel nitelikteki mahkeme kararlarının sayısı gittikçe artıyor ve hukuk literatürü ihatası imkansız hale gelmiş bulunuyor. Bilim adamı, yargıç, avukat veya bir yasama komisyonunun üyesi olarak bizi somut bir tasarı için ilgilendiren hukukî malzemenin temininde her yıl daha büyük güçlüklerle karşılaşyoruz. Şimdilik geleneksel yollardan hedefe ulaşmaya çalışmaktayız : kanun külliyatlarına bakıyor, yayımlanmış mahkeme kararlarını inceliyor ve şerh, sistematik kitap ve monografilerde araştırma yapıyoruz. Ancak, gerçekten önemli olan her şeyi gözettiğimiz hususunda nadiren tam bir güvene sahibiz. Böylece, geleneksel olana sıkı sıkıya bağlı hukukçularda çağdaş bilgi iletimi yöntemlerinden yararlanmak eğilimi kendini gösteriyor. İsviçre Hukukî Bilgi Bankası Swisslex çalışmaya başlamak üzere. Bu bilgi bankasında depolanmış önemli mahkeme kararlarını ana kavramlara dayanarak istediğimiz anda çalışma masamızın üstündeki monitörde görebileceğiz. Bu sistemin, yasa ve tüzük metinlerini ve özellikle öğretilerdeki görüşleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi için daha bir süre beklemek gerekecek. Gene de uzun vâdede hukukî dokümantasyonun bu yönlerde de ikmalinden kaçınılamayacaktır.

Bu tür dokümantasyonun yararları açıktır : gelecekte kişinin kendi kütüphanesi daha ufak olacak. Hukukî gelişmeler hakkında bilgi edinme çabuklaşacaktır, çünkü en yeni mahkeme kararı bilgi bankasından basılı

külliyyata göre daha erken bir tarihte elde edilebilir. (Burada bir parantez açarak Federal Mahkemenin Ocak 1987'de vermiş olduğu medenî hukukla ilgili kararların Federal Mahkeme Kararları Resmî Külliyyatında Ekim ortasında yayımlandığına işaret edilmelidir. Bilgisayarla ise bu kararlar şüphesiz ilkbahar başlarında temin edilebilirdi.)

Bilgi bankası ile onları kullananlar arasındaki hukukî ilişkiyi düzenleyen somut sözleşme tasarıları daha ortaya çıkmadan, hukuçu, yanlış bilgi ve dokümantasyon aktarılmasının sonuçları üzerinde düşünmeye başlar. Bu sorumluluğun nasıl biçimlendirileceği bilgi bankası ile ondan yararlanan arasındaki ilişkinin temelinde yatan sözleşmenin tipine bağlıdır. İşte, sizinle birlikte incelemek istediğim sorular şunlar :

1 — Bu tür bir bilgi iletim sözleşmesinin hukukî mahiyeti nedir?

2 — Bilgi aktarılmasına ilişkin böyle bir sözleşmede bilgilerin iletilme şekli önem taşır mı?

Bilginin,

(Federal Mahkeme Kararları gibi) basılı bir eserle klâsik şekilde

veya

(magnet bandı, disket, kaset gibi) elektronik olarak okunabilen bilgi taşıyıcılar aracılığı ile

veya

(ekrana on-line, doğrudan nakil gibi) maddî nitelikte hiç bir bilgi taşıyıcı olmadan

aktarılması sözleşmenin hukukî mahiyetini etkiler mi?

II. Kıymetli evraka ilişkin bilgiler alanından örnek :

Telekurs AG'nin Menkul Kıymetler Bülteninin teslimi sözleşmesi

İncelemeyi, henüz çalışmaya başlamamış olan İsviçre Hukukî Bilgi Bankası yerine, bankalara kıymetli evrak yönetimi için yıllardan beri bilgi sağlamaya yönelik bir faaliyeti, Telekurs AG'nin (Telekurs Anonim Şirketinin) Menkul Kıymetler Bülteni Servisini, örnek olarak yapmak daha iyi olacaktır.

Telekurs AG, sermayesine 350 İsviçre bankasının sahip olduğu, ortak bankacılık görevleri ifa eden bir kuruluştur. Esas mukavelesinde şirketin amacı "uluslararası finansa ve kıymetli evraka ilişkin bilgilerin temini ve işlenmesi ile bilgi sayar hizmetleri dahil olmak üzere, bankacılık ve finans alanında hizmet sağlamak" olarak belirtilmiştir.

Telekurs AG'nin 1969'da kurulan kıymetli evrak bilgi bankası bu tür bankaların dünyadaki en büyüğüdür. Bankada 130.000'den çok hisse senedi,

tahvil, katılma ve intifa senedi hakkında bilgi depolanmış olup, dünyanın 80'den çok borsasında işlem gören 78.000 menkul kıymetin en son kurları hakkında bilgi verilebilmektedir.

Telekurs AG'nin sunduğu hizmetlerden biri de Menkul Kıymetler Bülteni Servisidir. Bülten, kıymetli evrak alanında çeşitli menkul kıymetlerin eksiksiz denetimi için gerekli bütün olaylar ve değişiklikler hakkında, meselâ borsa kurları, temettüleri, rüçhan hakları, faiz oranları, genel kurul toplantılarının tarihi hakkında, bilgi vermektedir. Ayrıntılara girmeyeceğim, bugün zaten buna imkân da yok. Burada önemli olan Telekurs AG'nin herhangi bir tavsiyede bulunmaksızın yalnızca objektif olguları bildirmesidir. Müşteri kendisine aktarılmış olan bilgilerde belirli bir kıymetli evraka yatırım yapması veya yapmaması için doğrudan doğruya bir tavsiye bulamaz. Sağlanan bilgilerden yatırım kararlarını değiştirmesine yol açacak sonuçlar çıkarmak yalnızca bilginin muhatabı olan kişiye kalmıştır.

Menkul Kıymetler Bülteni Servisinin sağladığı bilgiler müşteriye çeşitli şekillerde sunulur :

- 1 — Basılı şekilde. Burada alt başlığı "kıymetli evrakın rasyonel yönetimi için günlük bilgiler" olan ve haftanın her iş gününde yayımlanan yuvarlak 40 sahifelik bir broşür söz konusudur.
- 2 — Magnet bandı, disket ve kaset gibi elektronik olarak okunabilir bilgi taşıyıcılar şeklinde.
- 3 — Nihayet Telekurs AG, hesap merkezine direkt bağlantı kurularak belli bir sorunun yöneltilmesi ve bilginin monitörden okunabilmesi imkânını da sağlamaktadır.

Müşteri, karşı edim olarak, miktarı iletilen bilgilerin mahiyet ve kapsamına göre değişen ve periyodik fasıllarla muaccel olan bir ücret ödemeyi borçlanır. Sözleşme ilk tam takvim yılının sonuna kadar devam edecek şekilde belirli bir süre için kurulur, ancak (üç aylık bir süreye uyularak) Aralık sonu itibarıyla feshedilmemesi halinde, belirsiz süreli bir sözleşme olarak yürürlükte kalır.

Vaadedilen bilgilerin muhtevası, verilerin tertibi ve güncelliği bakımından farklılık gösterse de, bütün sözleşmelerde aynıdır. Bu itibarla sözleşmenin mahiyeti araştırılırken içerik yönünden ayırım yapılmamalıdır. Buna karşılık münferit olayda kullanılan bilgi taşıyıcı, bilgi iletimi şekillerinin ayrı ayrı incelenmesini gerektiriyor. Bu nedenle, ilk olarak, bilgilerin basılı eser yoluyla klâsik şekilde aktarılması durumu incelenecektir. Ardından, (1. durum için varılan sonuca dayanarak) bilgi iletiminin

daha modern şekillerinin farklı bir hukukî değerlendirmeyi gerekip gerektirmediği (ve gerektiriyorsa bunun hangi yönde olacağı) sorusu üzerinde durulacaktır.

III. Basılı Menkul Kıymetler Bülteni tesliminin hukukî bakımdan nitelendirilmesi

1 — (Satım sözleşmesinin konusu olarak “bilgi”)?

Sözleşmenin klâsik şeklinde Telekurs AG esas itibarıyla her iş günü aktüel bilgiler içeren basılı bir bülten nüshası teslimini taahhüd eder. Basılı metinler müşteriye iade borcu sözkonusu olmaksızın verilir. Bu suretle bilgilerin taşıyıcısı olarak basılı kâğıdın mülkiyeti müşteriye geçer. Ancak bilgiler de müşteride kalır. Öte yandan, müşteri karşı edim olarak kararlaştırılan şartlara göre bedeli ödemekle yükümlüdür.

İki edimin bu şekilde biraraya getirilmesi hususundaki anlaşmanın ivazlı bir temlik işlemi olduğu açıktır. Mal ile paranın satım sözleşmesi şeklinde mübadelesi Borçlar Kanununun 182. ve sonraki maddelerinde yasal olarak düzenlenmiştir. Şu halde Telekurs AG'nin, aşikar biçimde ediminin asıl konusunu teşkil eden “bilgiler”in bir satım sözleşmesinin konusu olup olamayacağı sorusu ortaya çıkıyor.

Yasa, BK'nun 184. maddesinin 1. fıkrasında satıcının alıcıya mülkiyetini geçirmeye mecbur olduğu “şeyler” den söz etmektedir. Bu ifade tarzına geniş ölçüde Roma'daki pazar yerinde yapılan iktisap işlemi örnek olmuştur. Bugün halâ satım hukukuyla ilgili kürsü örneklerinde çoğunlukla maddî mallardan söz edilirse de, modern anlayışa göre (eşya hukuku anlamında) bir şey üzerindeki (aynî tam hak anlamında) mülkiyetin devrinin satım kavramının zorunlu bir unsuru olmadığı kuşkusuzdur. Kanunun dar tutulmuş lâfzı aşılıp sadece maddî mallar değil, haklar, özellikle fikrî haklar ve doğal güçler (elektrik enerjisi gibi) satım sözleşmesine konu olabilirler. Ayrıca saf fiilî yararlar, -üzerinde sübjektif haklar tesis edilemese bile- kendilerine duyulan ihtiyaç nedeniyle alışverişi yapılabilen bir mal varlığı hakkı mertebesine yükselen maddî nitelikte olmayan varlıklar da satım sözleşmesinin konusunu oluşturabilirler. Bu gibi saf fiilî yararların tipik örnekleri müşteriler çevresi ile ilişkiler (goodwill) ve (özel bir hak şeklinde korunmayan) know-how'dır. Parıltılı know-how kavramını Sınaî Mülkiyetin Korunması için Uluslararası Dernek isabetle şöyle tanımlamıştır. “Bir işletmenin yürütülmesinde veya mesleğin icrasında pratik olarak uygulanabilen teknik, ticarî, idarî, malî veya başka bir nitelikteki bilgi ve deneyimler”.

Telekurs AG'nin, Menkul Kıymetler Bülteni Servisi çerçevesinde ilettiği bilgileri kıymetli evrakın profesyonel yönetiminde pratik bakımdan uygulanabilen bu tür idarî ve malî nitelikte bilgiler olarak niteleyebiliriz. Şu halde burada know-how anlamında fiilî yararlar söz konusudur.

(Eşya dışında) başka mallar (ve özellikle maddî olmayan mallar) satım sözleşmesinin konusu olarak kabul edilirse, (aynî tam hakkın el değiştirmesi anlamında) mülkiyetin devri şartı da bununla tutarlı şekilde değişik bir biçimde anlaşılmalıdır. Nitekim, hakların (meselâ alacakların) devrinde artık teknik anlamda bir mülkiyet intikalinden değil, bilakis (alacaklarda temlik edenden temlik edilene) "hukukî yetki"nin devrinden söz edilmektedir. Ve saf fiilî yararlar sahasında, belirli bir süre sonra geri vermek veya başka şekilde kullanmaktan kaçınma sözkonusu olmaksızın, satılan yararların bizzat sahip olup kullanması için nihaî olarak iktisap edene bırakılması mülkiyet devrinin yerine geçmiştir. Bu şart Telekurs AG'nin müşterileriyle yaptığı sözleşmelerde gerçekleştiğinden, bu tarz bir ivazlı bilgi iletimi özü bakımından satım sözleşmesi mahiyetindedir. Bu bilgilerin asıl edim konusunu teşkil ettiği dikkate alınmaz ve sadece basılı bir eserin verilmesi yoluyla sözleşmenin ifasının dış şekli göz önünde tutulursa, yapılan bu nitelendirilme evleviyetle geçerli olur, zira bu durumda eşya hukuku anlamında bir şeyin (basılı bültenin) maddî bir nesne olarak devri gereği yerine getirilmiş olur. Ne var ki, bilgi iletiminin yalnızca dış görünümünü dikkate alan böyle bir yaklaşım anlaşmanın özünü göz ardı etmiş olur. Çünkü bu açıdan bakıldığında sözleşmeden doğan asıl edim, müşteri için önemli olan husus gizlenmiş olur : zira asıl edim bilgidir. Onun basılı eser şeklinde verilmesi ancak bir yan edim teşkil eder.

2. Ek unsur olarak ard arda teslim

Sözleşmenin özündeki satım, Telekurs AG'nin edimini genellikle belirsiz bir süre ile birbirini muntazam aralıklarla izleyen münferit bölümler halinde ifa etmesi bakımından değişikliğe uğrar. Bir defada yerine getirilecek bir edimle ifa olunan alelâde satıştan bu sapma, ard arda teslim sözleşmesinin temel şekline tekabül eder. Telekurs AG'nin sunduğu türden bir muhtevaya sahip, periyodik olarak vücuda getirilen bir basılı eserin teslimi sözleşmesi bir dergiye abone olmakla yakınlık gösterir. Bu gibi aboneman sözleşmelerine genellikle ard arda teslim sözleşmesine ilişkin kurallar uygulanır.

Ard arda teslim sözleşmesinin eskiden doğrudan doğruya satım hukuku kurallarına tabi tutulmasına karşılık, yeni öğretide bu sözleşme haklı olarak isimsiz bir sözleşme sayılmaktadır. Ard arda teslim sözleşmelerinde

satım unsuru her ne kadar açıkça ön plânda bulunmakta ise de, mal ile paranın taraflar arasında süreklilik gösteren bir ilişki şeklinde mübadelesinin yasada düzenlenmemiş olması gözden uzak tutulamaz. Ard arda teslim sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi olup olmadığı tartışmalıdır. (Burada üzerinde daha fazla durulmayacak olan) bu soruya eski literatürde olumsuz cevap verilmesine karşılık, yeni öğreti çoğunlukla ya genel olarak veya hiç değilse bu şekliyle ard arda teslim sözleşmesini sürekli borç ilişkisi olarak değerlendiriyor.

Böylece (maalesef ilginç bazı dogmatik açıklamalardan vazgeçerek) şu ara sonuca varıyoruz : bilgi iletimi sözleşmesi özünde yasa tarafından düzenlenmiş bir unsur, satım unsuru ihtiva eden bir isimsiz sözleşmedir. Ancak, anılan satım unsuru bir ard arda teslim sözleşmesi ile tâdile uğramakta ve sözleşme bu yoldan sürekli borç ilişkisi hüviyetini kazanmaktadır. Bu görüşün gerçekten savunulup savunulamayacağını diğer hukukî nitelendirme imkânlarının incelenmesi gösterecektir. Acaba satım sözleşmesi değil de eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi unsurunun varlığı mı kabul edilmelidir?

3. Eser sözleşmesi unsurunun varlığı?

(Yukarda belirtilen, satım sözleşmesi için geçerli geniş ve maddî olmayan nesnelere de kapsayan tanım anlamında) bir malın ivaz karşılığında mülkiyetinin devri sadece satım sözleşmesinin değil, eser sözleşmesinin de konusu olabilir. Federal Mahkemenin zikzaklar çizen bir uygulamadan sonra Borçlar Kanununun 353. maddesindeki eser kavramını tekrar maddî olmayan emek sonuçlarına teşmil etmesinden, yâni fikrî eser sözleşmelerine cevaz vermesinden bu yana, bu açıdan da satım ve istisna sözleşmesi arasında bir fark kalmamaktadır.

Eğer Telekurs AG'nin edimlerinin konusunu teşkil eden bilgiler sözleşmenin kurulduğu anda tamamen toplanmış ve teslim hazırlanmış şekilde bir araya getirilmiş ve basılmış olsaydı, sınırlandırma güçlük arz etmezdi. Ancak bilgilerin sürekli güncel duruma getirilmesi zorunlu olduğundan böyle bir durum vârit değildir. Şu halde burada somut olarak karşımıza, gerçekte müstakbel bir şeyin satışının mı yoksa eser teslimi sözleşmesinin mi mevcut olduğu sorusu çıkıyor. Sorunun cevabı, Telekurs AG'nin (teslim borcunun yanısıra) akdî bir yapım borcunun olup olmadığına bağlıdır ki, bu, somut sözleşmenin yorumundan çıkarılmak gerekir. Bu meyanda, müşteriye sözleşme ile yapım sürecini etkilemek imkânı tanınmışsa, bu, eser sözleşmesinin mevcudiyetini gösteren bir emare sayılmalıdır.

Bu açıdan bakılınca, somut olayda durum bir eser sözleşmesinin mevcut olmadığını gösteriyor. Zira basılı bülten müşterinin etkisi olmadan hazırlanır. Her defasında yeniden icra edilen "yapım faaliyeti" zorunlu olarak işin mahiyetinden doğar, çünkü vaad edilen aktüel bilgi olduğundan stok için yapım peşinen imkânsızdır. Telekurs AG, basılı bültenin düzenlenmesinde ve bilgilerin seçiminde her ne kadar potansiyel müşterilerin ihtiyaçlarını esas almaktaysa da, bu sadece, piyasada alıcısı olmayan bir mal üretmemek yolundaki (piyasa ekonomisinde sisteme uygun) "sözleşme öncesi" çabanın bir sonucudur.

Satım unsurunun varlığını gösteren bir diğer husus da, basılı bültenin seri halinde ve bütün müşteriler için tek biçimde basılmasıdır.

Ama, bunun dışında da, tarafların iradelerine göre, bültenin basımının teslim borcunun ifası amacıyla sadece "sözleşme dışı" bir hazırlık fiili olmayıp ifa teşkil edeceğine dair hiç bir tutamak noktası mevcut değildir. Eser sözleşmesi hukukuna bu bakış, (her bilgi iletimi sözleşmesinde değilse de) somut olayda eser sözleşmesi unsurunun mevcut olduğu görüşünün reddi gerektiğini göstermekte ve bu anlamda satım sözleşmesi karakterinin kabulünü (şimdilik) doğrulamaktadır.

4. Vekâlet sözleşmesi unsurunun varlığı?

Eser sözleşmesine özgü niteliklerin aranması, gerçi bir bilgi vermek borcunun mevcut olduğunu, ancak somut sözleşmeden faaliyette bulunmak borcunun çıkarılamayacağını göstermiş bulunuyor. Bu ise, salt bu sebepten asıl edimin vekâlet sözleşmesine özgü bir unsur olarak nitelenemeyeceğini ifade eder. Fakat vekâlet hukukunun söz konusu olmadığını gösteren başka sebepler de vardır :

- İlk olarak, bu bağlamda geleneksel anlamıyla bir serbest meslekten söz edilemez - bu, vekâlet hukukunun uygulanması bakımından kesin etkili olmamakla birlikte, gene de vekâlet kurallarının geleneksel uygulama alanını işaretleyen bir noktadır.
- Vaad edilen bilgilerin toplanıp hazırlanması, iş süreçlerini rasyonel bir biçimde organize etmek için kompleks bir organizasyonu, çok sayıda yardımcı kişilerin kullanılmasını gerektirir ki, bu durum, klâsik vekâlet hukukundaki vekilin işi bizzat yapmak borcu ile bağdaşmaz.
- Buna bağlı olarak, diğer tarafın kişiliğine (her sözleşme için mütad ölçünün ötesinde) özel bir güvene de gerek yoktur.
- Son olarak (ve hepsinden önemlisi) müşteriye hiç bir talimat verme

hakkı tanınmadığına işaret edilmelidir. Oysa müvekkilin bu tür bir talimat verme hakkı (BK m. 389) her vekâletin ana unsurudur.

Bütün bu mülâhazaların ışığında, özellikle Telekurs AG'nin işlem şartlarında "hizmetler" sözünün kullanılmış olmasından beslenen, satım sözleşmesi niteliği konusundaki tereddütleri giderilmiş sayabiliriz.

IV. Magnetik band, disket veya kasetle bilgi iletimi farklı bir değerlendirilmeyi gerektirir mi?

Elektronik olarak okunabilen bu gibi iletim şekillerinin basılı bültenden tek farkı, kendisini bilgi taşıyıcıların türünde gösteriyor. Basılı Menkul Kıymetler Bülteninden söz ederken, belirli bilgilerin sağlanmasına yönelik asıl akdî edim ile, bilgi taşıyıcı olarak, bu bilgileri ihtiva eden kağıdın tesliminin birbirinden ayrılması gerektiğine işaret etmiştim. Kağıt yerine, daha modern araçların kullanılması halinde durum farklı değildir. Bilgi taşıyıcı burada da, özellikle borçlanılmış bilgilerin taşıma aracı olarak, edimin ifasında sadece yardımcı bir fonksiyon yerine getirmektedir. Basılı eserde olduğu gibi elektronik taşıyıcıların kullanılmasında da, bilgi taşıyıcı aynı zamanda gayrimaddî bir varlığın, "bilgi" nin (sürekli biçimde) maddî bir nitelik kazanmasına hizmet eder ve bu suretle müşterinin edimden yararlanmasına imkân sağlar.

Buna göre, kullanılan bilgi taşıyıcının türüne göre, asıl edimi farklı mütalâa etmek yerinde değildir.

İmdi, maddî nitelikte bilgi taşıyıcılarının hiç mevcut olmaması bilgi iletimi sözleşmesinin hukukî mahiyetini etkiler mi?

V. On-line, direkt nakil yoluyla bilgi iletimi

Menkul Kıymetler Bülteninin bu çerçeve içinde müşterilere tesliminde müşterinin terminalleri Telekurs AG'nin bilgi bankası ile direkt bağlantı halindedir. Müşteri (Telekurs AG tarafından kabul edilmiş olan çalışma saatleri içinde) arzu ettiği bilgilerin her zaman monitörüne naklini isteyebilir. İstenilen zamanda bilgi almaya yönelik bu hak (ek bir sözleşme unsuru olarak) edimin hukukî mahiyetini değiştirmez. Zira herhangi bir zamanda talep üzerine ifa özellikle ard arda teslim sözleşmelerinde sık sık kararlaştırılır. Bunun, iletim yöntemi bakımından, Telekurs AG ile müşteri arasındaki bilgi devri ile kıyaslanabilecek misâli, enerji teslimi sözleşmeleridir: elektrik enerjisini de ışık, ocak veya çamaşır makinesi için ihtiyaç duyduğumuz anda kullanıyoruz.

Bu yoldan bilgi aktarımının (yukarıda incelediğimiz iletim şekillerinden) başlıca farkı, edim konusu olan “bilgi” nin müşterilere maddî bilgi taşıyıcılar ile iletilmemesidir. Bu nedenle sözleşmenin ifasında, maddî bir şey üzerindeki zilyetlikte hiç bir değişiklik meydana gelmez. Bu durum, ilk bakışta, Telekurs AG'nin ediminde satım unsuru mevcut olduğu konusunda kuşku uyandırabilir. Ne var ki, konuşmanın başından beri maddî bilgi taşıyıcıların edimin ifasında yalnızca yardımcı bir araç (ve üstelik edinim ancak bir yan unsuru) olduğunu ve asıl edimi, bilgi sağlanan her olayda, iletilen bilgilerin teşkil ettiğini vurguladım. Bilgilerin Telekurs AG ile direkt bağlantı kurularak devredildiği ve bunların doğrudan doğruya müşterinin monitöründe görüldüğü hallerde durum farklı değildir. Asıl edim konusu olan “bilgi” bir olayda maddî, öbür olayda maddî olmayan bilgi taşıyıcıları ile iletildiği, bir olayda geleneksel şekilde, öbüründe modern yöntemlerle sağlandığı için onu farklı mütalâa etmek meselenin özü bakımından haklı görülemez.

Gerçi bilginin bu tarzda iletiminin sözleşmeye yeni unsurlar getirdiği göz ardı edilemez. İlk olarak, taraflar arasındaki sürekli teknik bağlantı sözleşmenin ard arda teslim anlaşmasıyla kurulmuş olan sürekli borç ilişkisi karakterini güçlendirir. (Özellikle alıcı gibi) teknik âletler Telekurs AG tarafından geçici olarak müşterilere verilmişse, sözleşmeye bir de kullandırma sözleşmelerine özgü bir unsur katılmış olur. Nihayet bilgi iletimi için gerekli araçların kullanımına ilişkin teknik yardım ve yol gösterme vekâlete özgü unsurlar olarak nitelendirilecektir. Bütün bunlar, özellikle sözleşmenin ifası safhasındaki pürüzler teknik tesislerden ileri geliyorsa, uygulanacak hukuk kurallarına ilişkin yeni sorunlar doğurabilir. Ancak edim olan “bilgi” nin (temel yöntem olan basılı eserle iletme kıyaslandığında) hukukî açıdan farklı bir şekilde mütalâa edilmesi bu yüzden ne gerekli ne de haklıdır.

VI. Sonuç

Özetle şunlar tesbit edilebilir : somut bir bilgi iletimi sözleşmesinin incelenmesi, önceden sınırlanmamış uzunca bir süre ile münferit edimler halinde ivaz karşılığında bilgi sağlanmasının özünde satım sözleşmesi olarak nitelenmesi gerektiğini, ancak bu sözleşmenin bir ard arda teslim anlaşması ile tādile uğrayıp sürekli borç ilişkisi hüviyetini kazandığını göstermiş bulunuyor. Bu tesbit, esas itibariyle bilgilerin müşteriye iletme tarzı ve şeklinden bağımsız olarak geçerlidir. Belki en önemli sonuç ola-

rak, modern bilgi işleme ve iletme tekniklerine, bunlara tekabül eden sözleşme ilişkileri hukukî bakımdan tahlil edilirken, fazla değer verilmemesi gerektiği söylenebilir. İncelenen misâldeki gibi, teknik tesisler sözleşmenin asıl edimi olmayıp, bilâkis sadece ifaya yardımcı bir araçtan ibaret iseler, kendisi değişmeyen asıl edimi, somut iletim şekline göre, hukukî bakımdan farklı mütalâa etmek haklı olamaz.

Konuşmanın başında hukukçunun korku verici bir biçimde çoğalan hukukî malzemeyi ihata edebilme imkansızlığı karşısındaki endişesinden söz ettim.

Sözlerime teselli verici bir tesbitle son vermek isterim :

Hayat ilişkilerindeki her değişiklikte, hattâ tekniğin adeta bir ihtilâl niteliği taşıyan gelişmelerinde bile her zaman yeni hukuk yaratmak gerekmez. Çoğu kez, genellikle hemen yeni bir düzenleme yapmağa hazır modern yasa koyucunun sandığından daha çok olayda varolan üzerinde düşünmek, çok önceleri gerçekleşmiş çıkar dengelemelerinin derinine inmek, değeri kanıtlanmış kurallara değişik koşullar altında da etkinlik kazandırmaya çalışmak yeterlidir. Bilgisayar çağında bile biz hukukçular, meselâ özel hukuk düzenlerimizin içerdiği Roma hukuku özünün tamamını dışlamak zorunda değiliz. Bu anlamda, emptio-venditio'nun Roma'da pazar yerlerinde geliştirilmiş kurallarının izlerini en modern bilgi iletimi sözleşmeleri için bereketli kılmış olmak bana memnuniyet veriyor.